

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

13. července 2006 *

Ve věci C-61/05,

jejímž předmětem je žaloba pro nesplnění povinnosti na základě článku 226 ES,
podaná dne 10. února 2005,

Komise Evropských společenství, zastoupená P. Guerra e Andradem a W. Wilsem,
jako zmocněnci, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalobkyně,

proti

Portugalské republice, zastoupené L. Fernandesem a N. Gonçalvesem, jako
zmocněnci,

žalované,

* Jednací jazyk: portugalština.

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Rosas, předseda senátu, J. Malenovský (zpravodaj), S. von Bahr, A. Borg Barthet a U. Löhmus, soudci,

generální advokátka: E. Sharpston,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 4. dubna 2006,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Svou žalobou se Komise Evropských společenství domáhá, aby Soudní dvůr určil, že Portugalská republika tím, že:
  - do vnitrostátního práva zavedla právo výrobců obrazových záznamů na pronájem, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 2 odst. 1 směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským

právem (Úř. věst. L 346, s. 61; Zvl. vyd. 17/01, s. 120), naposledy pozměněné směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úř. věst. 167, s. 10; Zvl. vyd. 17/01, s. 230, dále jen „směrnice“)

- vytvořila ve vnitrostátní právní úpravě nejasnost ohledně toho, kdo je osobou povinnou k úhradě odměny vyplacené umělcům za postoupení jejich práva na pronájem,

nedosáhla souladu s článkem 4 směrnice vykládaným ve spojení s čl. 2 odst. 5 a 7 téže směrnice.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

- 2 První bod odůvodnění směrnice stanoví:

„vzhledem k tomu, že v právní ochraně poskytované dílům chráněným autorským právem a předmětům ochrany podle práv souvisejících s právem autorským právními předpisy a praxí členských států existují, pokud jde o právo na pronájem a na půjčování, rozdíly; že tyto rozdíly jsou zdrojem překážek obchodu a narušování hospodářské soutěže, což brání procesu vytváření volného [vnitřního] trhu a jeho správnému fungování“.

3 Sedmý bod odůvodnění směrnice stanoví:

„vzhledem k tomu, že pokračování v tvůrčí a umělecké práci autorů a výkonných umělců vyžaduje, aby tyto osoby pobíraly odpovídající příjmy a že investice jsou zejména v případě výroby zvukových záznamů a filmů obzvláště vysoké a riskantní; že pouze náležitá právní ochrana nositelů těchto práv může být účinnou zárukou možnosti získat uvedený příjem a návratnosti zmíněné investice“.

4 Článek 2 odst. 1, 5, 7 směrnice stanoví:

„1. Výlučné právo udělit svolení k pronájmu a půjčování anebo pronájem a půjčování zakázat náleží:

- autorovi, pokud jde o původní dílo a jeho rozmnoženiny,

- výkonnému umělci, pokud jde o záznamy jeho výkonu,

- výrobcí zvukového záznamu, pokud jde o jeho zvukové záznamy, a

- výrobci prvotního záznamu filmu, pokud jde o původní dílo a jeho rozmnoženiny. Pro účely této směrnice se ‚filmem‘ rozumí kinematografické či audiovizuální dílo nebo pohyblivá obrazová sekvence, bez ohledu na to, zda jsou doprovázeny zvukem, či nikoliv.

[...]

5. Aniž je dotčen odstavec 7, pokud jsou mezi výkonnými umělci a výrobcem [filmu] uzavřeny individuální či kolektivní smlouvy o výrobě filmu, má se za to, že pokud není ve smlouvě stanoveno jinak, převedl výkonný umělec, na něhož se tato smlouva vztahuje, s výhradou článku 4, své právo na pronájem.

[...]

7. Členské státy mohou stanovit, že podpis smlouvy o výrobě filmu sjednané mezi výkonným umělcem a výrobcem filmu se pokládá za svolení k pronájmu za podmínky, že uvedená smlouva stanoví spravedlivou odměnu ve smyslu článku 4 [...]"

5 Podle článku 4 směrnice:

„1. Pokud autor nebo výkonný umělec převedl nebo postoupil své právo na pronájem zvukového záznamu nebo původního filmu nebo jeho rozmnoženiny na výrobce zvukového záznamu nebo filmu, zachovává si takový autor nebo výkonný umělec právo na spravedlivou odměnu za pronájem.

2. Práva na spravedlivou odměnu za pronájem se autoři či výkonní umělci nemohou vzdát.

3. Správa práva na spravedlivou odměnu může být svěřena organizacím pro kolektivní správu práv, které autory nebo výkonné umělce zastupují.

4. Členské státy mohou upravit otázku, zda a v jakém rozsahu lze správu práv na spravedlivou odměnu prostřednictvím organizace pro kolektivní správu práv vykonávat [upravit jako povinnou], jakož i otázku, od koho může být tato odměna požadována či vybírána.“

Vnitrostátní právní úprava

6 Směrnice byla provedena do portugalského práva nařízením s mocí zákona č. 332/97 ze dne 27. listopadu 1997 (*Diário da República* I, řada A, č. 275, ze dne 27. listopadu 1997, p. 6393, dále jen „nařízení s mocí zákona“), které zavádí povinnost zaplacení odměny umělcům, kteří postoupili právo na pronájem.

7 Článek 5 nařízení s mocí zákona stanoví:

„1. Pokud autor převádí nebo postupuje právo na pronájem zvukového záznamu, obrazového záznamu nebo původního filmu či jeho rozmnoženiny na výrobce zvukového záznamu nebo filmu, je mu přiznáno nezadatelné právo na spravedlivou odměnu za pronájem.

2. Pro účely odstavce 1 je výrobce odpovědný za úhradu odměny, která je v případě neexistence dohody určena v rozhodčím řízení a v souladu se zákonem“.

8 Článek 7 tohoto nařízení s mocí zákona stanoví:

„1. Právo na rozšiřování, včetně práva na pronájem a bezplatné půjčování je rovněž přiznáno:

- a) výkonnému umělci, pokud jde o záznam jeho výkonu;
- b) výrobci zvukového nebo obrazového záznamu, pokud jde o jeho zvukové či obrazové záznamy;
- c) výrobci prvotního záznamu filmu, pokud jde o původní film nebo jeho rozmnoženiny.

2. Práva upravená v odstavci 1 nezanikají prodejem ani jiným úkonem vedoucím k rozšiřování výše zmíněných předmětů.

3. Aniž jsou dotčena ustanovení odstavců 1 a 2, právo udělit svolení k rozmnožování původního díla nebo rozmnoženin tohoto filmu je přiznáno také výrobci prvotního záznamu filmu.

4. Pro účely tohoto předpisu se ‚filmem‘ rozumí kinematografické dílo, audiovizuální dílo nebo pohyblivá obrazová sekvence, bez ohledu na to, zda jsou doprovázeny zvukem, či nikoliv.“

- 9 Podle článku 8 uvedeného nařízení s mocí zákona:

„Pokud je mezi výkonnými umělci a výrobcem uzavřena smlouva o výrobě filmu, má se za to, že není-li ve smlouvě stanoveno jinak, právo umělce na pronájem bylo postoupeno výrobcí, aniž by bylo dotčeno nezadatelné právo na spravedlivou odměnu za pronájem podle čl. 5 odst. 2.“

Postup před zahájením soudního řízení

- 10 Komise upozornila dopisem ze dne 31. března 2003 portugalské orgány na to, že existují pochyby ohledně správného provedení směrnice v tom smyslu, že nařízení s mocí zákona přiznává výrobcí obrazových záznamů výlučné právo na pronájem a neupřesňuje, kdo je odpovědný za platbu odměny za pronájem. Komise jim tedy zaslala žádost o informace.
- 11 Vzhledem k tomu, že Komise neobdržela ve stanovené lhůtě žádnou odpověď a byla toho názoru, že portugalské právní předpisy jsou v rozporu s čl. 2 odst. 1 a článkem 4 směrnice, zahájila výzvou dopisem ze dne 19. prosince 2003 řízení pro nesplnění povinnosti podle článku 226 ES.

- 12 Portugalská republika předložila své vyjádření dopisem ze dne 8. ledna 2004. Přestože se toto vyjádření týkalo žádosti o informace zaslané Komisí dne 31. března 2003, Komise usoudila, že toto vyjádření je rovněž odpovědí na výzvu dopisem.
- 13 Majíc za to, že odpovědi Portugalské republiky nebyly uspokojivé, Komise vydala dne 9. července 2004 odůvodněné stanovisko, kterým tento členský stát vyzvala k přijetí opatření nezbytných k tomu, aby vyhověl tomuto stanovisku ve lhůtě dvou měsíců od jeho oznámení.
- 14 Vzhledem k tomu, že Komise poté neobdržela žádné další informace, rozhodla se podat tuto žalobu.

K žalobě

K prvnímu žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení čl. 2 odst. 1 směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 15 Komise tvrdí, že ustanovení čl. 2 odst. 1 směrnice neumožňují, na rozdíl od toho, co stanoví nařízení s mocí zákona, rozšířit na výrobce obrazových záznamů výlučné právo udělit svolení k pronájmu anebo pronájem zakázat, jež přísluší výrobcí prvotního záznamu filmu.

- 16 Komise má totiž za to, že výčet obsažený v tomto ustanovení je taxativní, a proto přísluší pouze výrobci prvotního záznamu, a nikoliv výrobci obrazového záznamu, udělit svolení k pronájmu původního filmu nebo jeho rozmnoženin anebo pronájem zakázat. Tento výčet není v žádném případě minimální a dispozitivní. Zvláštní ochrana právem Společenství je odůvodněná pouze u prvotního záznamu filmu. Chránit rozmnoženiny filmu prostřednictvím práva souvisejícího s autorským právem není odůvodněné, neboť neexistuje „akcesorický vztah“ k literárnímu či uměleckému dílu.
- 17 Z toho vyplývá, že nařízení s mocí zákona má, v rozporu s tím, co stanoví směrnice, za následek to, že výrobci prvotního záznamu filmu je odepřen výkon jeho výlučného práva, neboť mu nařízení již neumožňuje udělit svolení k pronájmu rozmnoženin jeho filmu nebo pronájem zakázat.
- 18 Portugalská republika ve své žalobní odpovědi uvádí, že k datu přijetí nařízení s mocí zákona přiznával zákoník autorského práva a souvisejících práv (Código do Direito de Autor e dos Direitos Conexos) totožné postavení výrobcům zvukových záznamů a výrobcům obrazových záznamů. Zákonodárce tedy za účelem zachování této rovnosti a předcházení vyvolání nerovnováhy mezi současným postavením obou typů výrobců doplnil do výčtu nositelů výlučných práv výrobce obrazových záznamů. Dotčené nařízení s mocí zákona tedy postavilo zacházení s výrobcem obrazových záznamů na roveň zacházení s výrobcem zvukových záznamů s cílem přizpůsobit se charakteristickým znakům vnitrostátního systému, a tím poskytl výrobcům obrazových záznamů vyšší úroveň ochrany, než kterou zavedlo právo Společenství.
- 19 Portugalská republika má krom toho za to, že sama směrnice je dvojnásobná. Směrnice totiž tím, že v čl. 2 odst. 1 používá málo přesného výrazu „film“ zaměňuje v téže definici kinematografické dílo a dílo zapsané jako obrazový záznam. Je tak možné mít za to, že výrobce prvotního záznamu může být rovněž výrobcem rozmnoženin filmu.

- 20 Uvedený členský stát konečně uplatňuje, že nařízení s mocí zákona by bylo v rozporu se směrnicí pouze tehdy, kdyby se ukázalo, že její cíle odporují vnitrostátní právní úpravě, kdyby nařízení s mocí zákona ohrozilo fungování vnitřního trhu nebo dále kdyby porušovalo práva třetích osob. Použitím nařízení s mocí zákona však nevznikl žádný konkrétní problém v souvislosti jak s vnitřním, tak i vnitrostátním trhem, nikdo nebyl zbaven práv stanovených směrnicí a nebyla zaznamenána žádná stížnost.

Závěry Soudního dvora

- 21 Úvodem je třeba konstatovat, že v souvislosti s tímto prvním žalobním důvodem vyvstává otázka, zda výlučné právo na pronájem přísluší rovněž výrobci obrazových záznamů.
- 22 Poskytnout výlučné právo také výrobcům obrazových záznamů by přitom nejen pouze doplnilo další kategorii nositelů práv do výčtu, který je obsažen v čl. 2 odst. 1 směrnice, ale naopak by zpochybnilo zvláštní výlučná práva upravená tímto ustanovením.
- 23 Článek 2 odst. 1 směrnice v tomto ohledu přiznává výrobcí prvotního záznamu výlučné právo udělit svolení k pronájmu a půjčování anebo pronájem a půjčování zakázat, pokud jde o původní film a jeho rozmnoženiny. Z toho vyplývá, že kdyby bylo právo kontrolovat pronájem obrazového záznamu přiznáno také výrobcí tohoto obrazového záznamu, právo výrobce prvotního záznamu by zjevně již nebylo výlučné.

- 24 Tento výklad je potvrzen účelem směrnice, která má za cíl zavedení harmonizované právní ochrany ve Společenství, co se týče práva na pronájem a půjčování a některých práv v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (viz rozsudek ze dne 28. dubna 1998, *Metronome Musik*, C-200/96, Recueil, s. I-1953, bod 22).
- 25 Jak vyplývá konkrétněji z jejího prvního bodu odůvodnění, účelem směrnice je totiž odstranit rozdíly mezi členskými státy v právní ochraně autorských děl, pokud jde o pronájem a půjčování, s cílem omezit překážky obchodu a narušení hospodářské soutěže. Kdyby přitom čl. 2 odst. 1 této směrnice umožňoval členskými státy poskytovat volně různým kategoriím osob právo udělit svolení k pronájmu obrazových záznamů anebo pronájem zakázat, nebylo by tohoto účelu zjevně dosaženo.
- 26 V tomto ohledu Soudní dvůr již shledal, že uvádění nosičů obrazových záznamů na trh probíhá prostřednictvím prodeje, ale rovněž tak na základě pronájmu. Právo zakázat tento pronájem v určitém členském státě může ovlivnit obchod s těmito nosiči v tomto státě, a tudíž, nepřímou, ovlivnit obchod s těmito výrobky uvnitř Společenství (viz rozsudek ze dne 17. května 1988, *Warner Brothers a další*, 158/86, Recueil, s. 2605, bod 10).
- 27 Krom toho je třeba poukázat na to, že na základě sedmého bodu odůvodnění směrnice je ochrana výlučných práv výrobců zvukových záznamů a filmů na pronájem odůvodněná, neboť je třeba zachovat návratnost obzvláště vysokých a riskantních investic potřebných k jejich výrobě a nezbytných k dalšímu vytváření nových děl autory (viz zejména co se týče konkrétně výrobců zvukových záznamů, výše uvedený rozsudek *Metronome Musik*, bod 24).

- 28 Nejeví se přitom, že by výroba obrazových záznamů vyžadovala tak vysoké a riskantní investice, které by si zasloužily zvláštní ochranu. Soudní dvůr již uznal, že zvukové záznamy mohou být rozmnožovány velice snadno (viz výše uvedený rozsudek *Metronome Musik*, bod 24). Přestože toto bylo shledáno v souvislosti se zvukovými záznamy, vývoj nových technologií rovněž přispěl k usnadnění rozmnožování obrazových nosičů.
- 29 Z toho vyplývá, že nařízení s mocí zákona není v souladu se směrnicí v rozsahu, v němž stanoví rovněž právo výrobců obrazových záznamů na pronájem.
- 30 Tento závěr nijak nevyvrací argument Portugalské republiky, podle něž poskytuje portugalské právo totožné postavení výrobcům obrazových záznamů a výrobcům zvukových záznamů s cílem „přizpůsobit se charakteristickým znakům vnitrostátního systému“.
- 31 Podle ustálené judikatury se totiž členský stát nemůže dovolávat ustanovení, praxe nebo okolností svého vnitrostátního právního řádu, aby tím odůvodnil nesplnění povinností a nedodržení lhůt určených směrnicí (viz zejména rozsudky ze dne 10. dubna 2003, *Komise v. Francie*, C-114/02, Recueil, s. I-3783, bod 11, a ze dne 16. prosince 2004, *Komise v. Rakousko*, C-358/03, Sb. rozh. s. I-12055, bod 13).
- 32 Konečně vzhledem k tomu, že žaloba pro nesplnění povinnosti má objektivní povahu (viz zejména rozsudek ze dne 17. listopadu 1993, *Komise v. Španělsko*, C-73/92, Recueil, s. I-5997, bod 19), nedodržení povinnosti uložené pravidlem práva Společenství zakládá samo o sobě nesplnění povinnosti a úvaha, že toto nedodržení nevyvolalo negativní následky, není relevantní (viz zejména rozsudky ze dne 21. září 1999, *Komise v. Irsko*, C-392/96, Recueil, s. I-5901, body 60 a 61, jakož i ze dne

26. června 2003, Komise v. Francie, C-233/00, Recueil, s. I-6625, bod 62). Argument Portugalské republiky, že vytýkaným nesplněním povinnosti nevznikl žádný konkrétní problém, musí být tedy odmítnut.

- 33 S ohledem na výše uvedené úvahy je namístě konstatovat, že žalobní důvod vycházející z porušení čl. 2 odst. 1 směrnice Portugalskou republikou musí být přijat.

K druhému žalobnímu důvodu, vycházejícímu z porušení článku 4 směrnice vykládaného ve spojení s čl. 2 odst. 5 a 7 téže směrnice

Argumentace účastníků řízení

- 34 Komise se domnívá, že pokud jde o převod práva na pronájem z umělce na výrobce filmů, je nařízení s mocí zákona nejasné, neboť se může týkat dvou různých výrobců, a sice výrobce obrazových záznamů a výrobce prvotního záznamu filmu.
- 35 Podle čl. 5 odst. 2 nařízení s mocí zákona je přitom výrobce odpovědný za platbu odměny za pronájem. Z toho vyplývá, že pro umělce je obtížné vybírat odměnu, která jim náleží, neboť nevědí, který z těchto dvou výrobců je povinen tuto odměnu uhradit. Směrnice je v tomto směru jasná: pouze výrobce prvotního záznamu filmu může být nabývající stranou při postoupení práva výkonných umělců na pronájem a je povinen zaplatit odměnu, která jim náleží. Takové provedení směrnice, k jakému došlo nařízením s mocí zákona, má tedy ve skutečnosti podporovat odvětví rozmnožování děl.

- 36 Portugalská republika zpochybňuje údajnou nejasnost nařízení s mocí zákona. Toto nařízení stanoví, není-li prokázán opak, povinnost výrobce prvotního záznamu filmu zaplatit odměnu. Dvojznačnost krom toho nevyplývá pouze z nařízení s mocí zákona, nicméně i z definice výrazu „film“ vymezené směrnicí.

Závěry Soudního dvora

- 37 Podle ustálené judikatury je každý členský stát povinen uskutečnit provedení směrnice tak, aby plně odpovídalo požadavkům na jasnost a jistotu právních situací uloženým zákonodárcem Společenství v zájmu dotčených osob usazených ve členských státech. Za tímto účelem musejí být ustanovení směrnice provedena s nezpochybnitelným závazným účinkem, jakož i s požadovanou specifičností, přesností a jasností (viz rozsudek ze dne 4. prosince 1997, Komise v. Itálie, C-207/96, Recueil, s. I-6869, bod 26).
- 38 Úvodem je třeba poznamenat, že z čl. 2 odst. 5 a 7 směrnice vyplývá, že práva výkonných umělců se mohou považovat za postoupená nebo mohou být postoupená výrobci filmů na základě zákona. Článek 4 této směrnice zaručuje spravedlivou odměnu výkonným umělcům jako protiplnění za toto postoupení.
- 39 Článek 8 nařízení s mocí zákona upravuje postoupení výlučného práva na pronájem výkonným umělcem na „výrobce filmů“, aniž by dále tento výraz definoval. Podle článku 5 nařízení s mocí zákona je výrobce filmů odpovědný za platbu odměny z titulu postoupení práva na pronájem týkajícího se obrazového záznamu nebo původního filmu nebo jeho rozmnoženin. Výklad těchto dvou článků ve vzájemném spojení může vést k závěru, že výrobce obrazových záznamů spadá do kategorie výrobců filmů, kteří jsou povinni platit odměnu.

- 40 Sama Portugalská republika připouští v tomto ohledu dvojznačnost svého nařízení s mocí zákona.
- 41 Naproti tomu, jestliže se čl. 4 odst. 1 směrnice, pokud jde o postoupení práva na pronájem týká výrobce filmů, ve skutečnosti se vztahuje pouze na výrobce prvotního záznamu filmu. Vzhledem k tomu, že obrazové záznamy nejsou v předmětném článku uvedeny, výrobce obrazových záznamů tak nemá postavení výrobce filmů.
- 42 Výsledkem tohoto provedení směrnice je tedy situace, která může bránit umělcům v Portugalsku, aby získali odměnu, která jim náleží, neboť není zřejmé, kdo je výrobcem odpovědným za platbu spravedlivé odměny stanovené v článku 4 směrnice.
- 43 Za těchto podmínek je třeba přijmout žalobní důvod vycházející z nesprávného provedení článku 4 směrnice, vykládaného ve spojení s čl. 2 odst. 5 a 7 téže směrnice.
- 44 Z výše uvedeného vyplývá, že Portugalská republika tím, že do vnitrostátního práva zavedla rovněž právo výrobců obrazových záznamů na pronájem, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 2 odst. 1 směrnice a tím, že vytvořila ve vnitrostátní právní úpravě nejasnost ohledně toho, kdo je osobou povinnou k úhradě odměny vyplácené umělcům za postoupení jejich práva na pronájem, nedosáhla souladu s článkem 4 směrnice vykládaným ve spojení s čl. 2 odst. 5 a 7 téže směrnice.

K nákladům řízení

- ⁴⁵ Podle čl. 69 odst. 2 jednacího řádu se účastníku řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a Portugalská republika neměla ve věci úspěch, je namístež poslezně uvedené uložit náhradu nákladů řízení.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

- 1) — **Portugalská republika tím, že do vnitrostátního práva zavedla rovněž právo výrobců obrazových záznamů na pronájem, nesplnila povinnosti, které pro ni vyplývají z čl. 2 odst. 1 směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem, naposledy pozměněné směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.**
  - **Portugalská republika tím, že vytvořila ve vnitrostátní právní úpravě nejasnost ohledně toho, kdo je osobou povinnou k úhradě odměny vyplácené umělcům za postoupení jejich práva na pronájem, nedosáhla souladu s článkem 4 směrnice 92/100 ve znění směrnice 2001/29/ES, vykládaným ve spojení s čl. 2 odst. 5 a 7 téže směrnice.**
- 2) **Portugalské republice se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Podpisy.